

Споменик Вуку Караџићу

Monument to Vuk Karadžić

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

Позиција споменика
Position of the monument

Споменик Вуку Караџићу

Угао Рузвелтове улице и Булевар краља Александра

Споменик културе

Споменик Вуку Караџићу
The monument to Vuk Karadžić

Споменик Вуку Караџићу, на углу Рузвелтове улице и Булевар краља Александра, свечано је откривен 7. новембра 1937. године, поводом прославе стопедесетогодишњице Вуковог рођења. Дело је истакнутог српског скулптора Ђорђа Јовановића.

Идеју о подизању споменика покренула је Српска књижевна задруга на седници Главног одбора 15. септембра 1920. године. Предвиђено је да споменик буде изливен у бронзи и постављен на гранитном постољу, а за његову израду требало је да буде расписан општејугословенски конкурс. Наредних десет година трајало је сакупљање прилога у целој

Србији и 1931. године сума је износила 305.000 динара, па је отпочета израда споменика. На сугестије Уроша Предића и Богдана Поповића, одустало се од првобитне замисли о расписивању општејугословенског конкурса, а вишечлана комисија, коју су сачињавали Пера Поповић, Урош Предић, Вељко Петровић и Богдан Поповић, прегледала је и прихватила макету Вуковог споменика коју је израдио Ђорђе Јовановић. По уговору који је закључен са уметником, бронзана скулптура је требало да буде висине три метра, а за израду скулптуре СКЗ се обавезала да исплати 300.000 динара.

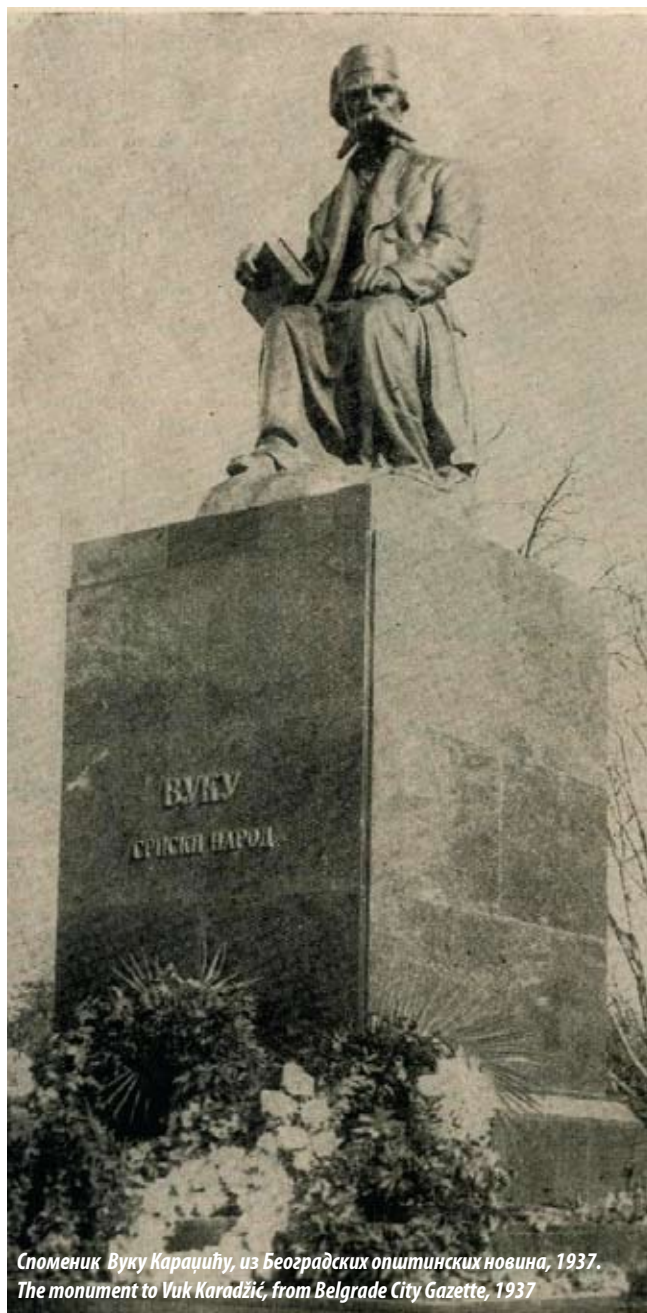
Јовановић је 1932. године модел скулптуре пренео у Праг, где је требало да оригинал буде изливен у бронзи. Већ 1933. године готов споменик је био пребачен у Београд, где је све до 1937. године чекао на тачно одређивање локације.

Питање локације за споменик Вука Караџића решавано је у временском периоду дужем од петнаест година. Недуго након Одлуке СКЗ да се подигне споменик Вуку Караџићу, 1921. године дошао је и први предлог за место постављања споменика. Предлог је изнео Данило Живаљевић, одборник у скупштини Београда, са идејом да се парк код Железничке станице назове *Вукова градина* и да се у оквиру њега постави Вукова биста. Иако је предлог одбијен, остаје као релевантно сведочанство о развоју ове идеје.

Првим званичним решењем из 1932. године одређено је да се за подизање споменика Вуку Караџићу уступи место у средини парка пред Универзитетом (данашњи Студентски парк), између споменика Доситеју Обрадовићу и Јосифу Панчићу. Ипак, 1937. године, непосредно пред обележавање стопедесетогодишњице Вуковог рођења, промењена је одлука о месту постављања споменика. Као нова и коначна локација, одређено је место на углу Булевара краља Александра и Рузвелтове улице у Парку Ђирила и Методија. Ову одлуку су заједнички донели Општина београдска, Српска књижевна задруга, Одбор за прославу дана Вуковог рођења, који је основала Српска краљевска академија, те научна и културна јавност и градске власти. Одбор се обратио председнику Општине београдске Влади Илићу да градске власти одреде место споменика Вуку, који је од 1933. године стајао у дворишту Српске књижевне задруге. Комисија са Ђуром Бајаловићем, Миланом Костићем и директором Техничке дирекције, Александром Белићем, те представником Српске књижевне задруге Павлом Поповићем и Владимиром Ћоровићем на седници одржаној 5. јула 1937. године донела је одлуку:

Пошто су чланови одбора упознати са тешкоћама за остварење предлога споменика пред зградом старог Универзитета и пошто су проучена друга места која би могла доћи у обзир за постављење споменика Вуку Караџићу, који је израђен трудом Српске књижевне задруге, споразумно је одлучено да је овај споменик најбоље поставити на углу улице Краља Александра и Гетеове у парку Ђирила и Методија.¹

Након тога, започета је израда постамента споменика и уређење простора. Одбор за прославу стопедесетогодишњице рођења Вука Караџића одредио је да се прослава уприличи 6. 7. и 8. новембра 1937. године, а као датум свечаног откривања споменика одредио је недељу, 7. новембра, у 11.30 часова.

*Споменик Вуку Караџићу, из Београдских општинских новина, 1937.
The monument to Vuk Karadžić, from Belgrade City Gazette, 1937*

Споменик Вуку Караџићу
The monument to Vuk Karadžić

Прослава је отпочела свечаном комеморативном седницом градског већа, 6. новембра, и говором Владе Илића, председника Општине београдске. Истог дана у Народном позоришту организовано је свечано вече, на којем је говорио Владимир Ћоровић, професор Универзитета, потом су изведени концерт Првог београдског певачког друштва и апотеоза у три слике *Вук и његово доба*, коју је написао књижевник Божидар Ковачевић.

Други дан прославе, 7. новембра, отпочео је свечаном архијерејском службом и поменом Вуку Караџићу у Цркви Св. Александра Невског, након чега је свечано откривен споменик. На откривању је верски обред обавио викарни епископ Викентије Проданов, уз присуство поглавара Старокатоличке цркве др Ника Калођере. Окупљеним грађанима први се обратио председник Српске књижевне задруге Павле Поповић, а за њим и председник Општине београдске Влада Илић. Свечаност је тога дана завршена академијом на Коларчевом универзитету, на којој су говорили Александар Белић, председник Српске краљевске академије, и истакнута књижевница Исидора Секулић. Напослетку је Академско певачко друштво „Обилић“ отпевало песму *Апотеоза Вуку* Јосифа Маринковића, која је певана педесет година раније, приликом преноса Вукових костију у Београд. Трећи дан, 8. новембра, прослава је настављена у Лозници, освећењем Вуковог Дома културе, и у Тршићу, месту његовог рођења.

Споменик припада стандардним иконографским приказима у оквиру српске уметности и представља Вука Караџића као човека у зрелим годинама. Конципиран је по канонима академске уметности која почива на натурализму и веризму, као и на идеализацији субјекта. У том смислу наглашена је идеализована, портретска реалистичност, а као неизоставан иконографски симбол књижевности и просветитељства, у десној руци је представљена књига. Као што је раније наглашавано, у образложењу да се рад на споменику повери Јовановићу наведено је да је уметник у ранијем периоду израдио неколико скулптура Вука Караџића. Током боравка у Паризу 1893. и 1894. године, Јовановић је израдио медаљон с Вуковим ликом, а на фасади Ваљевске гимназије постављена је Вукова биста.

На београдском споменику, Вук Стефановић Караџић је приказан у донекле хијератичном и статичном седећем ставу. Ноге су прекривене тешком драперијом, а у десној руци је приказана књига, коју Вук држи наслоњену на колена. Динамика је наглашена благо ротираним покретом главе. Сличну скулптуралну форму седеће фигуре Јовановић је већ раније применио на концепту *Гуслара*, изведеног за Споменик косовским јунацима у Крушевцу, 1904. Сама представа је реинтерпретација класичног ренесансног мотива, односно

Споменик Вуку Караџићу, из Београдских општинских новина, 1937.
The monument to Vuk Karadžić, from Belgrade City Gazette, 1937

приказа Микеланђеловог Мојсија из цркве Сан Пјетро ин Винколи у Риму. С обзиром на то да је реч о споменику посвећеном једној од најзначајнијих личности српске културне историје, карактеристичан је његов анационалан карактер, што се може приписати концепту идеологије интегралног Југословенства, у то доба владајућем и пожељном, на шта је посредно указао Павле Поповић у свом говору на откривању споменика:

...Додајте томе да је Вуково дело имало утицаја и у целом нашем троименом народу. Књижевност наше браће Хрвата осетила је тај утицај и велики покрет хрватског препорода, један од најблагороднијих покрета хрватске повести, усвојио је Вуков језик,

на тај се начин извело духовно јединство Срба и Хрвата. Ни Словенци нису остали ван утицаја нашег Вука. Они су још и сами сарађивали на његовом делу. Копитар је био анђео хранитељ његов. Уз Вука дакле, и око њега настала је једна благородна духовна заједница Срба, Хрвата и Словенаца, претеча данашње државне заједнице...²

Ђорђе Јовановић, аутор Вуковог споменика, образован на академским студијама уметности у Бечу, Минхену и Паризу, био је добро упознат с постулатима хуманистичке знаности и упућен у правила приказивања историјских личности. Такође, у свом импозантном опусу извео је око 600 скулптуралних радова, од којих су многи били портрети српских великана, имплементирани као јавни споменици, те се стога о Ђорђу Јовановићу може говорити као о националном и државном уметнику и пиониру вајарске уметности у Србији. Тако стечен углед, омогућавао је Јовановићу да у српској културној средини често добија пројекте израде споменика без учествовања на конкурсима. Сви ови наводи олакшали су Јовановићу да о избору аутора споменика не буде недоумица нити полемика у јавности.

Споменик Вуку Караџићу припада групи репрезентативних и монументалних јавних споменика подигнутих заслужним личностима српског народа. Иако изведен током позног периода уметничког деловања, споменик носи све квалитете ауторског израза. Због својих културно-историјских вредности, Споменик Вуку Караџићу утврђен је за културно добро (Решење Завода за заштиту споменика културе града Београда бр. 3/17 од 22. 3. 1965).

НАПОМЕНЕ:

1. Београдске општинске новине – 1937, бр. 11, Београд, 1937, 740.
2. Говор Павла Поповића, председника СКЗ: Београдске општинске новине – 1937, бр. 11, Београд, 1937, 741.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Миодраг Јовановић, Вајар Ђока Јовановић (1861–1953), Београд, 2008.
2. Београдске општинске новине – 1937, бр. 11, Београд, 1937.
3. Игор Борозан, Репрезентативна култура и политичка пропаганда, Споменик кнезу Милошу у Неготину, Београд, 2006.
4. Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда, СК-44.

Monument to Vuk Karadžić

Corner of Ruzveltova Street and Kralja Aleksandra Boulevard

Cultural monument

Споменик Вуку Караџићу
The monument to Vuk Karadžić

The monument to Vuk Karadžić at the corner of Ruzveltova Street and Kralja Aleksandra Boulevard, a work of the prominent Serbian sculptor Djordje Jovanović, was unveiled on 7 November 1937 on the occasion of the 150th anniversary of Vuk's birth.

The erection of a monument to Vuk was initiated by the Srpska Književna Zadruga (SKZ, Serbian Literary Cooperative) at its board meeting of 15 September 1920. A Yugoslav-wide competition was supposed to be launched for a statue which would be cast in bronze and mounted on a stone pedestal. In 1931, after a ten-year fundraising campaign across Serbia, the amount raised was 305,000 dinars. At the suggestion of Uroš Predić and Bogdan Popović, the original idea of a nationwide competition was abandoned and a commission composed of Pera Popović, Uroš Predić, Veljko Petrović

and Bogdan Popović, after careful consideration, accepted the model of the monument submitted by Djordje Jovanović. Under the terms of the contract concluded between the sculptor and the SKZ, Jovanović was to deliver a 3-m-tall bronze statue in exchange for a payment of 300,000 dinars.

In 1932 Jovanović had the model transported to Prague to have it cast in bronze. In 1933 the bronze statue was transported to Belgrade, but it took a few more years – until 1937, for the site to be selected.

The question of the site for the monument had been at the table for more than fifteen years. The first proposal came from Danilo Živaljević, a city councillor, in 1921, shortly after the SKZ initiated the erection of the monument. His idea was to set up the monument in the park by the main railway station which would be accordingly renamed Vuk's Park. The

proposal was rejected, but it remains a useful testimony to the evolution of the idea.

The first official decision of 1932 envisaged the erection of the monument in the middle of the park across from the University (present-day Students' Park), between the monuments to Dositej Obradović and Josif Pančić. Shortly before the commemoration of the 150th anniversary of Vuk Karadžić's birth in 1937 the decision was changed in favour of the monument's present-day location in the Park of Cyril and Methodius, as a result of full agreement among the SKZ, the City Council, the Committee on the Celebration of the Day of Vuk's Birthday set up by the Royal Serbian Academy, and the academic and cultural communities. The Committee had written to the Mayor of Belgrade, Vlada Ilić, requesting that the City select the site for the statue that had been waiting in the courtyard of the SKZ since 1933. A committee composed of Djordje Bajalović, Milan Kostić, head of the City's Technical Directorate, Aleksandar Belić, Pavle Popović, representative of the SKZ, and Vladimir Ćorović, at the meeting held on 5 July 1937, reached the following decision:

'After all committee members have been advised of the difficulties faced by the proposal for setting up the monument in front of the building of the old university and after consideration given to other potential sites for the monument to Vuk Karadžić which had been made through the effort of Srpska Književna Zadruga, it has been agreed that it would be best to set up the monument at the corner of Kralja Aleksandra and Geteova streets in the Park of Cyril and Methodius.'¹

There ensued the crafting of the pedestal and the preparation of the site. The Committee on the Commemoration of the 150th Anniversary of the Birth of Vuk Karadžić set the dates for the commemoration for 6, 7 and 8 November 1937. The unveiling ceremony was scheduled

Споменик Вуку Караџићу
The monument to Vuk Karadžić

Споменик Вуку Караџићу
The monument to Vuk Karadžić

for Sunday, 7 November, at 11.30 am.

The celebration began on 6 November with a commemorative meeting of the City Council and the address of the Mayor, Vlada Ilić. Later in the day a formal ceremony was held at the National Theatre, where the speech delivered by the university professor Vladimir Ćorović was followed by a performance of Belgrade's First Singing Society and the apotheosis in three scenes Vuk and His Times written by Božidar Kovačević.

The second day, 7 November, began with the celebration of the holy liturgy and a memorial service for Vuk Karadžić at the church of Alexander Nevsky, and continued with the unveiling of the monument. The monument was consecrated by the titular bishop Vikentije (Prodanov) with the attendance of Dr. Niko Kalogjera, head of the Old Catholic Church. The people in attendance were addressed by the President of the SKZ, Pavle Popović, and by the Mayor of Belgrade, Vlada Ilić. The day ended with a formal event at the Foundation of Ilija M. Kolarac where Aleksandar Belić, President of the Royal Serbian Academy, and the authoress Isidora Sekulić delivered addresses, and the Academic Singing Society 'Obilić' sang the Apotheosis of Vuk composed by Josif Marinković, which had been sung fifty years earlier on the occasion of the transfer of Vuk Karadžić's bones from Vienna to Belgrade. The third-day events, 8 November, took place in Loznica, where Vuk's Cultural Centre was consecrated, and in Tršić, his birthplace.

The monument follows the usual iconography in Serbian art and depicts Vuk as a mature man. Abiding by the conventions of academic art based on naturalism and verism and on the idealisation of the subject, it seeks to capture the likeness of the model and uses an unavoidable iconographic symbol of literature and education, a book in his right hand. Among the arguments for the decision to commission the monument from Djordje Jovanović was the fact he had already done a few

portraits of Vuk. While staying in Paris in 1893 and 1894 Jovanović did a medallion with Vuk's image and a bust for the façade of the grammar school in Valjevo.

The Belgrade statue of Vuk Karadžić shows a somewhat hieratic and static seated figure whose dynamic amounts to a slight movement of the head to one side. Vuk's legs are covered with heavy drapery and he holds in his right hand a book resting on his knee. Jovanović had used a similar seated figure pattern for the Gusle Player for the Monument to the Heroes of Kosovo in Kruševac in 1904. The image is a reinterpretation of a classical Renaissance motif, Michelangelo's Moses from the church of San Pietro in Vincoli in Rome. Considering that the monument is dedicated to one of the most important figures in Serbian cultural history, its anational character may seem surprising but it can be explained by the then ruling ideology of integral Yugoslavism, as indirectly pointed out by Pavle Popović in his speech at the unveiling ceremony:

'Add to that that Vuk's work had an influence in all our three-named people. The literature of our Croat brothers felt that influence and the great movement of Croat revival, one of the noblest movements in Croat history, adopted Vuk's language and in that way the unity of Serbs and Croats was achieved. Nor did the Slovenes remain out of the reach of our Vuk's influence. They even collaborated on his work. Kopitar was his bread providing angel. Thus, at Vuk's side, and around him, a noble spiritual union of Serbs, Croats and Slovenes was created, a precursor of the present-day state union...'²

Djordje Jovanović, the author of the monument to Vuk, trained at art academies in Vienna, Munich and Paris, was familiar with the poetics of the portrayal of historical figures. His prolific work includes some 600 sculptures, many of which are public monuments to Serbian greats. He may therefore be regarded as a national and state artist, and as the pioneer of the art of sculpture in Serbia. The status and repute that the large number of monuments earned him also earned him the privilege to be commissioned to do the monument to Vuk without a competition and without it giving rise to public controversy.

The Monument to Vuk Karadžić belongs to the group of representative and imposing public monuments to notable figures in Serbian history. A work of the sculptor's late period, it nonetheless shows all qualities of his personal expression. It was designated a heritage monument for its culture-historical value (CHPIB decision no. 3/17 of 22/3/1965).

1. *Beogradske opštinske novine [Belgrade City Gazette]*, no. 11, Belgrade 1937, p. 740.

2. Address of Pavle Popovic, president of the SKZ, *ibid.*, p. 741.

Literature

1. Miodrag Jovanović, *Vajar Djoka Jovanović (1861–1953)* (Belgrade 2008)

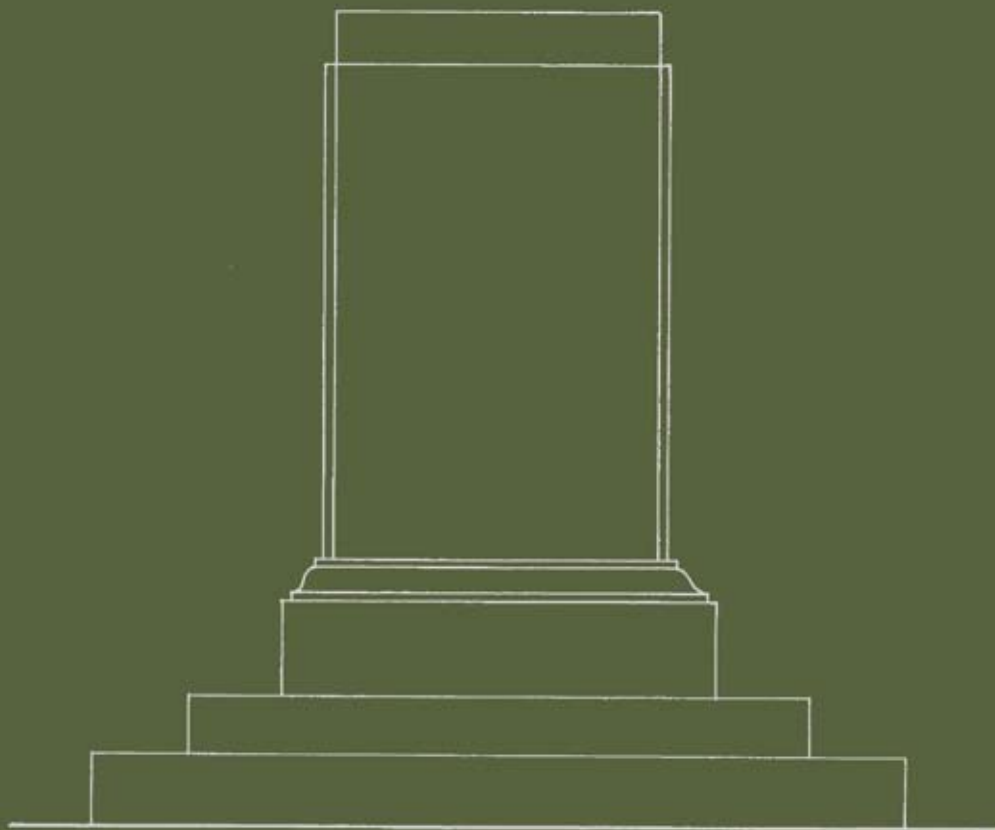
2. *Beogradske opštinske novine [Belgrade City Gazette]* no. 11, Belgrade 1937

3. Igor Borozan, *Reprezentativna kultura i politička propaganda: Spomenik knezu Milošu u Negotinu* (Belgrade 2006)

4. CHPIB Documentation, Cultural Property File 44

Споменик Вуку Караџићу, из албума Београда 1939-40.
The monument to Vuk Karadžić, from album of Belgrade 1939-40

Постамент споменика, технички цртеж
Pedestal of the monument, technical drawing

Споменик Вуку Караџићу Monument to Vuk Karadžić

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

За издавача: Нела Мићовић, директор

Аутор: Александар Божовић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Марина Адамовић Куленовић

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић, фотодокументација ЗЗЗСКГБ

Тираж: 1000 примерака

Штампа: DOO MAGYAR SZO KFT, Нови Сад

Београд, 2016.

Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

725.94(497.11 Београд)(036)

БОЖОВИЋ, Александар, 1971-

Споменик Вуку Караџићу = Monument to Vuk Karadžić / [текст Александар Божовић ; превод Марина Адамовић Куленовић ; фотографија Снежана Неговановић]. - Београд : Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја = Belgrade : Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance, 2015 (Нови Сад : Magyar Szol). - 10 стр. : илустр. ; 20 x 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Подаци о аутору преузети из колофона. - Текст штампан двостручно. - Тираж 1.000. - Напомене и библиографске референце на крају текста.

ISBN 978-86-89779-33-2

а) Београд - Споменик Вуку Караџићу - Водичи
COBISS.SR-ID 226815756

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

